

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ละครโทรทัศน์เป็นหนึ่งในรูปแบบความบันเทิงที่ผู้ชมได้รับจากสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีอยู่แทบทุกสถานี สำหรับกลุ่มผู้ชมนั้นละครโทรทัศน์สามารถเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ให้ความบันเทิงแก่มวลชนทั่วไป (Popular Culture of Entertainment) และสำหรับผู้อุปถัมภ์รายการแล้ว ละครโทรทัศน์สามารถเป็นสินค้าทางธุรกิจ (Economic Commodity) ที่ธุรกิจต่าง ๆ อยากรจะยื่นมือมาเกี่ยวข้อง และท้ายที่สุดสำหรับผู้สร้างละครบางกลุ่มละครโทรทัศน์ก็อาจจะมีคามหมายเทียบเท่ากับงานศิลปะชิ้นหนึ่ง¹

ในต่างประเทศ ละครโทรทัศน์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้หญิงที่ทำงานบ้านในรูปของละครโทรทัศน์ภาคกลางวัน (daytime series)² สำหรับประเทศไทย อารีย์ นักดนตรี³ เล่าถึงการผลิตละครโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหมในหนังสือ “ตำนานโทรทัศน์ไทยกับงาน รังสิกุล” ว่า “แม้ว่าหัวหน้างานจะถูกส่งไปศึกษางานทางด้านโทรทัศน์ยังต่างประเทศ แต่ในโลกการแสดงละครโทรทัศน์ไทยนั้นมิใช่ศิลปะการแสดงและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะจึงไม่สามารถที่จะรับเอาสิ่งที่ศึกษาจากต่างประเทศมาใช้ได้ทั้งหมด” ดังนั้นรายการละครโทรทัศน์จึงเข้ามาเพียงรูปแบบเท่านั้น แต่วิธีการนำเสนอและเนื้อหาของละคร

¹ กาญจนา แก้วเทพ, มายาพิณิจ : การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์ (กรุงเทพฯ : เจนเดอริเพรส, 2536), หน้า 11.

² Muriel G. Cantor, Suzanne Pingree, The soap opera (Beverly Hills : Sage, 1983), p. 11.

³ อารีย์ นักดนตรี, “รากฐานการผลิตและฟื้นฟูละครของคุณงาน รังสิกุล,” ใน ตำนานโทรทัศน์ไทยกับงาน รังสิกุล (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2538), หน้า 167.

โทรทัศน์ไทยกลับมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายของละครโทรทัศน์ไทยก็ต่างจากละครโทรทัศน์ในต่างประเทศ เนื่องจากศิลปะการละครของไทยในอดีตก็มิได้เป็นการบันเทิงที่แบ่งแยกเพื่อชายหรือหญิงเพศใดเพศหนึ่ง หากแต่เป็นรูปแบบความบันเทิงของคนทุกเพศทุกวัย ซึ่งละครโทรทัศน์ไทยก็ยังคงรักษารูปแบบความบันเทิงเพื่อคนส่วนใหญ่ไว้เสมอมา แต่อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาความรู้สึกรักของคนทั่วไปกลับเข้าใจว่าละครโทรทัศน์คือสื่อเพื่อความบันเทิงของผู้ชมที่เป็นผู้หญิงเช่นเดียวกับละครโทรทัศน์ในต่างประเทศ เนื่องจากมีผู้หญิงเป็นกลุ่มคนที่ติดตามชมละครโทรทัศน์เป็นกลุ่มใหญ่ และเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนของละครโทรทัศน์เสมอมา แต่ในปัจจุบันก็มีผู้ชายจำนวนมากที่ติดตามชมละครโทรทัศน์ เห็นได้จากการสำรวจประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี จำนวน 400 คน ของ “คู่แข่งมอไนเตอร์”⁴ ปี พ.ศ. 2538 พบว่า ในแต่ละวันมีจำนวนผู้ชมโทรทัศน์สูงถึง 74 % และรายการที่ผู้ชมส่วนใหญ่สนใจติดตามชม คือ ละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ⁵ โดยเฉพาะมีผู้ชมที่เป็นผู้หญิงคิดเป็น 85 % ของผู้ชมที่เป็นหญิงทั้งหมด ในขณะที่เดียวกัน ก็มีผู้ชายคิดเป็นจำนวน 51 % ของผู้ชมที่เป็นชายทั้งหมดที่ติดตามชมละครโทรทัศน์ คิดเป็นอันดับสอง รองจากการติดตามชมการรายงานข่าว (คิงดารา)

⁴ คู่แข่งมอไนเตอร์ (ฉบับที่ 240 วันที่ 14 - 20 สิงหาคม 2538) : 1.

⁵ The Advertising & Marketing (4 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2538) : 15.

ตารางที่ 1.1 ประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครรับชม
แบ่งตามเพศชายและหญิง (คิดเป็น %)

รายการโทรทัศน์	ผู้ชาย 3,207 คน	ผู้หญิง 3,467 คน
ละคร / ละครชุด	51	85
ข่าว / ข่าวกีฬา	71	65
ข่าวท้องถิ่น / ข่าวผ่านดาวเทียม	32	34
เกมโชว์	41	56
ภาพยนตร์ไทย	16	26
คอนเสิร์ต	20	34
ภาพยนตร์จีน	27	26
การ์ตูน	19	23
กีฬา / ข่าวกีฬา	42	22
ละครจีนชุด	19	21
ภาพยนตร์ตะวันตก	30	24
สารคดีข่าว	11	7

ที่มา : Deemar Media Index, ปี 2536 ⁶

สาเหตุที่ทำให้ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมทั้งหญิงและชาย อาจเนื่องมาจากละครโทรทัศน์สามารถสนองตอบความต้องการของผู้ชมทั่วไปในฐานะที่เป็นสื่อที่ให้ ความสนุกสนานและความบันเทิง และยังช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้ชมทั้งจากปัญหาในชีวิตประจำวันและหน้าที่การงานที่ประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน อีกทั้งละครโทรทัศน์ก็เป็นสื่อเพื่อความบันเทิงที่หาง่ายและราคาถูก จึงเป็นวิธีทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ชมหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ชั่วคราวหนึ่ง

⁶ สํารวจประชากรในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2536

เรื่องราวหรือเนื้อหาของละครโทรทัศน์มีหลายประเภท อาทิ ละครชีวิตรัก ละครเพลง ละครชีวิตการต่อสู้ ละครตลกเบาสมอง ละครอาชญากรรมสืบสวนสอบสวน ละครไสยศาสตร์ อำนาจลึกลับ ละครประวัติศาสตร์หรือชีวประวัติบุคคล ฯลฯ ซึ่งการแบ่งเนื้อหาของละครโทรทัศน์ยังสามารถแบ่งได้อีกหลายลักษณะ อีกทั้งละครแต่ละเรื่องอาจประกอบด้วยเนื้อหาหลายประเภท รวมกันเพื่อให้เข้าถึงรสนิยมของกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ประเภทของละครโทรทัศน์ที่เป็นที่นิยมเสมอมา คือ ละครแนวชีวิตรัก หรือที่เรียกกันว่า ละครรัก โรแมนติก

เมื่อพูดถึงละครโทรทัศน์ คนส่วนใหญ่ก็นึกถึงละครที่ฉายต่อเนื่องกันเป็นตอน ๆ แต่ละตอนเน้นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยการชิงรักหักสวาท ความอิจฉาริษยา การต่อสู้ หรือการล้างแค้นกันอย่างตื่นเต้น โดดโผน หรือไม่ก็เป็นละครตลกเบาสมอง หรือละครรักหวานฉ่ำ พร้อมฉากสะท้อนอารมณ์ที่เรียกน้ำตาจากผู้ชมทุกมุมเมืองซึ่งแม้จะเศร้าสร้อยเพียงไร คนดูก็สบายใจที่รู้ว่าไม่ใช่เรื่องจริง แต่เป็นแค่ละครที่แสดงโดยพระเอกนางเอกและดาราคงที่ตนชื่นชอบ... ซึ่งทุกอย่างจะเป็นไปตามสูตรของ “เม โลดราม่า” * ทางโทรทัศน์หรือที่ฝรั่งนิยมเรียกว่า “Soap Opera” ⁷

“Soap Opera” ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในสื่อวิทยุกระจายเสียงในสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 1930 ซึ่งในสมัยเริ่มแรกมีบริษัทขายสบู่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการและมีผู้หญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของละครวิทยุ โดยเฉพาะแม่บ้านที่ต้องทำงานบ้านในช่วงเวลากลางวันเรื่องราวในละครวิทยุจึงเป็นเรื่องราวที่เน้นบุคลิกลักษณะของผู้หญิง แม้ว่าบางครั้งอาจนำเสนอเรื่องราวในด้านอื่น เช่น เรื่องราวในโลกของหมอหรือนักกฎหมาย แต่เนื้อเรื่องของละครวิทยุกลับเน้นการนำเสนอทางอารมณ์มากกว่า⁸ เรื่องราวในละครวิทยุมักเต็มไปด้วยการผจญภัยที่ตื่นเต้น โดดโผน มีพระเอกที่เก่งกาจที่คอยช่วยเหลือนางเอกผู้แสนดี เทียบพร้อมไปด้วยดนตรีประกอบที่เร้าใจตามแบบฉบับ

* เม โลดราม่า หมายถึง ละครที่ไม่ค่อยมีเนื้อหาสาระหรือเป็นการบันเทิงที่ไร้จุดหมาย มีเพียงภาพสวย ๆ เพลงเพราะ ๆ หรือเรื่องราวที่ตื่นเต้นสนุกสนาน ให้ความเพลิดเพลินชั่วขณะ โดยที่ผู้ชมไม่ต้องคิดอะไรขณะที่ชมละครประเภทดังกล่าว (ผู้เขียน)

⁷ สดใส พันธุมโกมล, การละครสมัยใหม่ : Henrik Ibsen ถึงละครสมัยใหม่ทางโทรทัศน์ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 270 - 271.

⁸ Verina Glaessner, “Gendered fictions,” in Understanding television, eds. Andrew Goodwin & Garry Whannel (London : Routledge, 1990), p.116.

เมโลดราม่า รวมทั้งการร้องเพลงของนางเอกซึ่งเป็นทีเด็ดอกคิดใจของชาวบ้านร้านตลาด และทุกครั้งที่เรื่องราวกำลังถึงพริกถึงขิงก็จะมีการหยุดพักเพื่อโฆษณาขายสบู่ ดังนั้นละครวิทยุในสมัยเริ่มแรกจึงได้รับการขนานนามว่า “ละครขายสบู่” หรือ “Soap Opera” ซึ่งต่อมาคำ ๆ นี้จึงกลายเป็นศัพท์ที่ใช้เรียกละครที่ออกอากาศทางโทรทัศน์เป็นตอน ๆ และมีโฆษณาคั่น ไม่ว่าจะโฆษณายาสบู่หรือขายอย่างอื่นก็ตาม

ดังนั้น คำว่า “Soap” ในแง่ของการละครจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงแบบ “โอเวอร์” (over) ที่เต็มไปด้วยการเสแสร้ง เช่น การแสดงความรัก ความรัก และความอิจฉาริษยาเกินความจริง⁹ ในอดีตละครโทรทัศน์จึงถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมชั้นต่ำและไร้สุนิยม ซึ่งสรุปรวมความอยู่ในแนวคิดที่ว่า “น้ำเน่า” นั่นเอง¹⁰ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ชมจะทราบว่าละครโทรทัศน์เป็นเรื่องไม่จริงหรือเป็นเรื่องเสแสร้ง แต่ด้วยการนำเสนอที่กล่าวถึงบุคคล การกระทำ และมีโครงเรื่องที่แน่นอน อีกทั้งการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวก็อยู่ระหว่างโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งฉาก การแต่งกาย หรือบทสนทนาที่เหมือนกับคนในโลกแห่งความเป็นจริง และการนำเสนอเรื่องราวในโลกแห่งสัญลักษณ์ (โลกแห่งความฝัน) ได้แก่ เรื่องราวหรือโครงเรื่องที่แต่งขึ้นมา บ่อยครั้งเรื่องราวในละครจึงทำให้ผู้ชมจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่าการดำเนินเรื่องราวที่กำลังเกิดขึ้นจริง และบ่อยครั้งที่ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์และตัวละครเหล่านั้น มีผู้กล่าวว่าเรื่องราวของละคร คือ โลกแห่งความฝันที่จำลองเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงมาให้ผู้หึงชม เนื่องจากผู้หึงเป็นเพศที่ถูกจำกัดให้อยู่ภายในบ้าน และถูกสอนว่าโลกแห่งความเป็นจริงอันตรายและโหดร้ายเกินไปสำหรับลูกผู้หึง การที่ผู้หึงจะเข้าไปสำรวจเรื่องราวในโลกแห่งความเป็นจริงได้โดยไม่ได้รับอันตราย จึงต้องผ่านสื่อโทรทัศน์หรือละครโทรทัศน์นั่นเอง ตรงกันข้ามกับผู้ชายซึ่งมีชีวิตอยู่นอกบ้านและได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริง แต่เพราะเหตุใดผู้ชายจึงติดตามชมละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นเรื่องเพื่อฝันและเป็นเรื่องราวของผู้หึง รวมทั้งเหตุการณ์ที่ผู้ชมละครโทรทัศน์บางคนไม่สามารถแยกแยะโลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งสัญลักษณ์ออกจากกันได้ ก็มีได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ชมที่เป็นหญิงเท่านั้น แต่กับผู้ชมที่เป็นชาย เหตุการณ์ดังกล่าวก็สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่มีนักธุรกิจคนหนึ่งโทรศัพท์ไปถาม

⁹ สดใส พันธุมโกมล. การละครสมัยใหม่ : Henrik Ibsen ถึงละครสมัยใหม่ทางโทรทัศน์. หน้า 271.

¹⁰ กาญจนา แก้วเทพ, มายาพิณิจ : การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์. หน้า 14.

รจน รมภพ ซึ่งรับบทเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในละครเรื่อง “รักในรอยแก่น” ว่า ละครนั้นมีเคล็ดลับทางธุรกิจอย่างไร ซึ่งก็คล้ายกับเหตุการณ์ที่ผู้ชมที่เป็นหญิง โดยเฉพาะแม่ค้าที่มักแสดงอาการไม่พอใจคาราที่เล่นเป็นตัวอิจฉา หรือตัวร้ายในละคร เช่น ดวงดาว จารุจินดาในบทคุณนายที่สองในเรื่อง “มงกุฎดอกส้ม” หรือบทบาทของนพพล โกมารชุนในละครเรื่อง “ล่า” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการนำเสนอละครโทรทัศน์ของแต่ละสถานีมีการแข่งขันกันสูง เพราะอัตราค่าโฆษณาในช่วงเวลาที่ออกอากาศมีราคาสูง ดังนั้น การผลิตละครโทรทัศน์ของแต่ละค่ายแต่ละสถานีจึงจำเป็นต้องแน่ใจว่า ละครของตนจะได้รับความนิยมและมีโฆษณาเข้ามาจำนวนมาก ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่องการผลิตในระบบทุนนิยมของ Graham Murdock ที่ว่า ความกดดันทางด้านราคาค่าต้นทุนของสื่อส่งผลต่อความพยายามในการรวมกลุ่มผู้รับสารเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น การขยายกลุ่มผู้ชมออกไปไม่ให้ความหลากหลาย เห็นได้จากการรายงานอันดับภาพยนตร์ทำเงินสูงสุดจะเป็นภาพยนตร์ของคนส่วนใหญ่ สื่อที่ไม่สามารถขยายฐานผู้ชมส่วนใหญ่จะไม่สามารถอยู่ได้ และจะค่อย ๆ หายไปในที่สุด ดังนั้นการผลิตจึงต้องคำนึงถึงความเสี่ยง โดยต้องมีความเสี่ยงน้อยที่สุด ด้วยการมองในประเด็นที่มีความคุ้นเคยหรือกฎที่ได้รับการทดสอบแล้ว ด้วยเหตุนี้นวัตกรรมใหม่ ๆ จึงไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะมีความเสี่ยงสูงในการสูญเสียผู้รับสาร ซึ่งก็เป็นคำอธิบายได้ดีในเรื่องของการผลิตซ้ำหลาย ๆ ครั้งเมื่อละครเรื่องใดประสบความสำเร็จก็มักมีผู้สร้างนำกลับมาสร้างใหม่¹¹

จากแนวคิดดังกล่าว จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ทำไมเนื้อหาของละครโทรทัศน์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงยังคงให้ความสำคัญกับผู้ชมกลุ่มเดิมที่เป็นผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงคือกลุ่มเป้าหมายหลักที่ติดตามละครอย่างเหนียวแน่น (loyalty) แต่ในขณะเดียวกันก็มีความพยายามขยายฐานผู้ชมออกไปเพื่อประโยชน์ในการดึงจำนวนผู้ชม (rating) ซึ่งมีผลต่ออัตราค่าโฆษณาของเวลาที่ออกอากาศและรายได้ของสถานี ในปัจจุบันผู้ผลิตละครโทรทัศน์จึงเริ่มให้ความสำคัญกับผู้ชมในกลุ่มผู้ชายมากขึ้น เห็นได้จากการนำเสนอละครแนวบู๊ ต่อสู้ สงคราม เช่น แสงเพลิงที่เกริงทอง

¹¹ Graham Murdock, “Large corporations and the control of the communications industries”, in *Culture, society and the media*, eds. Michael Gurevith, Tony Bennett, James Curran and Janet Woollacott (London : Methuen & Co., 1982), pp. 144 - 146.

หักล้างข้าง โปлицจับขโมย หรือละครเบาสมอง เช่น รักหลอก ๆ อย่างบอกร, ดอง 1 ฯลฯ ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจมาจากเหตุผลที่วรายุทธ มิลินทจินดา¹² ผู้จัดละครทางช่อง 3 กล่าวว่า “สมัยก่อนอาจมีการแบ่งแยกว่าละครเรื่องนี้เป็นละครของผู้หญิงหรือเป็นของผู้ชาย แต่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ดูละครเพื่อความบันเทิงเหมือนกันหมด ดังนั้นการทำละครก็ต้องคำนึงว่าผู้ชายต้องการดูอะไร ตัวอย่างเช่น ผู้ชายชอบดูสิ่งที่วาบหวาม เซ็กซี่สวยงาม เราก็ต้องนำ sex appeal มาใช้ เพราะในเมื่อผู้หญิงอยากเห็นพระเอกหล่อ ผู้ชายก็ต้องอยากเห็นนางเอกสวย” ขณะเดียวกันจิระวิทย์ สมบัติศิริ¹³ ผู้เขียนบทละครอิสระทางโทรทัศน์แสดงความคิดเห็นว่า “การนำเสนอของนักแสดงมาเป็นตัวดึงดูดให้ผู้ชายติดตามชมละครก็เป็นเทคนิคหนึ่ง แต่ปัจจัยอื่นที่สำคัญ คือ ละครเรื่องนั้น ๆ จะต้องมีเนื้อหาหรือเรื่องราวที่สนุกสนานน่าติดตามและจะต้องเข้ากับรสนิยมหรือสไตล์ของผู้ชาย เช่น ผู้ชายชอบเรื่องธุรกิจ การต่อสู้ ก็จะนำเสนอเรื่องราวตรงนั้นเป็นตัวดึงดูดให้ผู้ชายติดตามชมละครโทรทัศน์เรื่องนั้น” จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตละครในปัจจุบันให้ความสำคัญกับวิธีการนำเสนอละครโทรทัศน์ เพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายให้ใหญ่ขึ้นไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เพื่อให้ติดตามชมละครเรื่องนั้น ตัวอย่างการใช้ sex appeal ในละครโทรทัศน์ เช่น ลลิตา ปัญโญภาส ในบท “ทราย” จากเรื่องทรายสีเพลิง หรือบุษกร พรวรรณศิริเวช ในบท “ใจเรง” จากเรื่องเพลิงบุญ แสดงบทสาวเซ็กซี่ ร้อนแรง เพื่อดึงดูดผู้ชมที่เป็นผู้ชาย ทั้ง ๆ ที่ละครดังกล่าวเป็นละครของผู้หญิง

จากการสำรวจของ Deemar ข้างต้นที่ระบุว่า ผู้ชายจำนวน 51 % เป็นผู้ติดตามชมละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง ตัวเลขดังกล่าวไม่สามารถบอกได้ว่าสาเหตุที่ผู้ชายหันมาติดตามชมละครโทรทัศน์มากขึ้นเกิดจากการที่ละครโทรทัศน์ในปัจจุบันปรับตัวด้วยการทำละครเพื่อให้เข้ากับรสนิยมของผู้ชาย โดยเปลี่ยนวิธีการนำเสนอเพื่อตอบสนองผู้ชมที่เป็นผู้ชายมากขึ้น หรือผู้ชายปรับตัวให้เข้ากับการนำเสนอของละครโทรทัศน์เสียเอง เพราะเมื่อพิจารณาจากผังรายการของแต่ละสถานีโทรทัศน์จะพบว่า ทุกสถานีมีการนำเสนอละครโทรทัศน์เกือบตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ในช่วงหลังข่าวภาคค่ำ (20.30 น. - 22.00 น.) ซึ่งแทบทุกสถานีมีการนำเสนอละครโทรทัศน์ในช่วงเวลาดังกล่าว (ยกเว้นช่อง 9) และการนำเสนอละครโทรทัศน์ในช่วงเวลา

¹² สัมภาษณ์ วรายุทธ มิลินทจินดา, ผู้จัดละครทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 19 กรกฎาคม 2539.

¹³ สัมภาษณ์ จิระวิทย์ สมบัติศิริ, ผู้เขียนบทละครทางโทรทัศน์ 22 ตุลาคม 2539.

ดังกล่าวก็ดำเนินมาตั้งแต่ในอดีตไม่น้อยกว่า 20 ปี ผู้ชมที่เป็นชายจึงอาจเกิดความเคยชินและการติดตามชมละครโทรทัศน์ในช่วงดังกล่าวอาจกลายเป็นกิจวัตรประจำวันของผู้ชายไป

แม้ว่าสาเหตุที่ผู้ชายสนใจชมละครโทรทัศน์มากขึ้น จะยังไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดจากการที่ผู้ชายปรับตัวให้เข้ากับละครโทรทัศน์ หรือละครโทรทัศน์ปรับตัวให้เข้ากับผู้ชาย แต่ปรากฏการณ์ที่กลุ่มผู้ชายขยายไปยังกลุ่มผู้ชายมากขึ้น ก็นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและน่าติดตาม เนื่องจากการนำเสนอของละครโทรทัศน์มักเน้นบุคลิกลักษณะของผู้หญิง (ไม่ใช่เรื่องราวของอาชญากรรม (crime) และการกระทำ (action)) และละครโทรทัศน์มักนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาในชีวิต (problems of life) ในขณะที่ผู้ชมประกอบด้วยผู้หญิงและผู้ชาย แต่รูปแบบของละครโทรทัศน์กลับเป็นรูปแบบเฉพาะเพื่อผู้หญิง¹⁴ Dorothy Hobson กล่าวว่า การใช้บุคลิกลักษณะแบบผู้หญิงในละครโทรทัศน์เป็นการบอกถึงชีวิตและทัศนคติของผู้หญิงทางอ้อม¹⁵ อีกทั้งงานวิจัยในต่างประเทศหลายชิ้นพบว่า แม้ว่าผู้ชายและผู้หญิงจะชมละครโทรทัศน์เหมือนกันแต่วิธีการชมและการตอบสนองต่อเรื่องราวในละครโทรทัศน์แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น Ien Ang (1985)¹⁶ พบว่า ผู้ชายและผู้หญิงชาวเนเธอร์แลนด์มีวิธีการชมและตอบสนองต่อเรื่องราวในละครโทรทัศน์เรื่อง “เจ้าพ่อคัลลิส” ต่างกัน โดยผู้หญิงจะให้ความสนใจกับเรื่องความสัมพันธ์ทางจิตใจ และความรักรักของครอบครัว Ewing (ซึ่งเป็นครอบครัวหลักในละคร) ในขณะที่ผู้ชายตอบสนองกับเรื่องราวความสัมพันธ์ทางธุรกิจและปัญหาต่าง ๆ (ความเป็นควาบอย การแสดงอำนาจ และความร่ำรวย) เช่นเดียวกับที่ Roy Paul (1973) กล่าวว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการชมละครโทรทัศน์ต่างกันในเรื่องของการนำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ หรือการเลียนแบบทางจิตใจ (Identification) และตอบสนองต่อบทบาทของนักแสดงต่างกัน ผู้ชายมีแนวโน้มจะแทนตัวเองกับนักแสดงนำฝ่ายชายหรือตัวเอกที่แสดงความก้าวร้าว มีอำนาจ เป็นผู้นำหรือใช้พลังกำลังปกป้องตนเองและคนที่ถูกรังแกจากผู้ที่ไม่ชอบกว่า อีกทั้งผู้ชายยังชื่นชอบเรื่องราวที่เกี่ยวกับอาชญากรรม

¹⁴ Verina Glaessner, “Gendered fictions,” in *Understanding television*, eds. Andrew Goodwin & Garry Whannel, p. 119.

¹⁵ Ibid., p. 120.

¹⁶ Ien Ang, *Watching Dallas : Soap opera and the melodramatic imagination* (New York: Methuen & Co., 1985), p. 118.

ความรุนแรง และการผจญภัยมากกว่าผู้หญิงอีกด้วย¹⁷ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประสบการณ์ของผู้รับสารในการชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์ Walter Gantz (1981) พบว่า การมีส่วนร่วมในการชมกีฬาและการชมกีฬาที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้ชาย และผู้หญิง

คุณค่าที่แสดงออกในรายการกีฬาสอดคล้องกับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ที่ว่า ผู้ชาย และผู้หญิงในแทบทุกสังคมถูกแบ่งแยกบทบาทที่แตกต่างกัน งานเกี่ยวกับอาชีพนอกบ้านถูกมองว่าเป็นงานที่เหมาะสมกับผู้ชาย และการทำงานบ้านมักเป็นเรื่องของผู้หญิง ในขณะที่งานที่มีลักษณะเฉพาะเท่านั้นที่เหมาะสมกับผู้ชาย อีกทั้งกิจกรรมยามว่าง กีฬา และงานอดิเรกก็เหมาะสมกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ซึ่งบทบาททางเพศเหล่านี้กลายเป็นคำอธิบายความแตกต่างในบุคลิกลักษณะทางจิตวิทยาของผู้ชายและผู้หญิง¹⁸ การศึกษาตัวแบบอุปนิสัยทางเพศได้รับความสนใจจากนักวิจัยในสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาลักษณะที่แสดง “ความเป็นชาย” (masculinity) และ “ความเป็นหญิง” (femininity) ตัวอย่างตัวแบบทางเพศที่สัมพันธ์กับผู้ชาย เช่น ความก้าวร้าว หนักแน่น ทารุณ มีอำนาจ ไม่อ่อนไหว ฯลฯ ตรงกันข้ามกับตัวแบบทางเพศของผู้หญิง เช่น อ่อนไหว เส็มไปคั้วย ความรัก เพื่อฝัน สะเทือนอารมณ์ ฯลฯ¹⁹

จากตัวแบบทางเพศที่แสดงข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามในใจว่า เพราะเหตุใดผู้ชายซึ่งมีบุคลิกลักษณะทางจิตวิทยาแตกต่างจากผู้หญิง จึงชมละครโทรทัศน์ซึ่งเคยเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงที่สร้างขึ้นมาเพื่อผู้หญิงโดยเฉพาะ (เนื่องจากมีผู้ชายบางคนมองว่าละครโทรทัศน์เป็นเรื่องของผู้หญิง และการที่ผู้ชายดูละครโทรทัศน์เป็นเรื่องแปลก อีกทั้งมองว่าผู้ชายที่ชอบดูละครโทรทัศน์เป็นผู้ชายประเภทที่อ่อนไหว ไม่มีความเป็นผู้นำ ไม่มีจุดยืน หรืออาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จ

¹⁷ Roy Medson Pual, The impact of film : How idea are communicated through cinema and television (New York : Macmillian, 1973), p. 15.

¹⁸ John E. William, Deborah L. Best, Measuring sex stereotypes : A multination study (Beverly Hills : Sage, 1990), pp. 17 - 18.

¹⁹ Ibid., p. 22.

สำเร็จในชีวิต และมองเลยไปว่าผู้ชายคนนั้นไม่น่าจะเป็นผู้ชายแท้ ๆ : สัมภาษณ์ มนูญ ศีวารมย์²⁰) ผู้ชายเหล่านั้นได้รับความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์ด้านใดบ้าง เนื่องจากที่ผ่านมา มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการชมละครโทรทัศน์ของผู้หญิงหลายชิ้นที่ยืนยันว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ของผู้หญิงเกิดขึ้นจากการที่ผู้หญิงมักแทนตัวเอง (identification) หรือรู้สึกร่วมไปกับสถานการณ์ในละครโทรทัศน์²¹ เนื่องจากเรื่องราวต่าง ๆ ในละคร คือ ภาพสะท้อนความเจ็บปวด ความกลัว ความขุนเคืองที่แม่บ้านต่างประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เรื่องราวในละครโทรทัศน์จึงทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นได้มีโอกาสร้องไห้ไปกับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับตน โดยรู้สึกสบายใจว่าตนเองไม่ใช่คนที่มีปัญหาเพียงคนเดียว เช่นเดียวกันหากผู้ชายได้ชมเรื่องราวเหล่านั้นผู้ชายจะแสดงความรู้สึกอย่างไรหรือคิดอย่างไรกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละคร เพราะส่วนหนึ่งของความเจ็บปวดที่ผู้หญิงได้รับมาจากการกระทำของผู้ชาย หรือเป็นผลมาจากระบบสังคมที่ถือฝ่ายชายเป็นใหญ่ อีกทั้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโลกของละครโทรทัศน์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความรัก หน้าที่ ครอบครัว ยังคงมีลักษณะยึดติดกับบทบาททางเพศ เช่น ในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีวัฒนธรรมที่ถือฝ่ายชายเป็นใหญ่ มีผู้หญิงบางกลุ่มอายุยอมรับว่าเพศชายเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้ชายไม่เคยยอมรับบทบาทที่มีผู้หญิงเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏในละคร และตรงกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมทั่วไป²²

ไม่เพียงแต่ผู้ชายและผู้หญิงจะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกันเท่านั้น หากแต่ในกลุ่มผู้ชายที่มีอายุ (วัย) และลักษณะการดำเนินชีวิต (lifestyle) ต่างกันก็มีลักษณะทางจิตวิทยาแตกต่างกัน ผู้ชายเหล่านี้จะมีพฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ การเลือกรับและตีความเนื้อหาของละครโทรทัศน์ต่างกันหรือไม่ ตัวอย่างเช่น หากแบ่งผู้ชายออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามลักษณะการดำเนินชีวิตได้แก่

²⁰ สัมภาษณ์ มนูญ ศีวารมย์, นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์, 23 กันยายน 2539.

²¹ Roy Medson Pual, The impact of film : How idea are communicated through cinema and television, p.15.

²² Ibid., p. 16.

1) วัยเรียน (อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป) ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนและเป็นวัยที่มีพัฒนาการที่รวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สติปัญญา และกลุ่มสังคม Erik Erikson กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเอง (Identity crisis) และคนส่วนใหญ่มักมองว่าวัยรุ่นเป็นวัยของปัญหาและเป็นวัยที่ต้องการคำแนะนำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต²³ ละครโทรทัศน์จึงน่าที่จะเป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการของคนวัยนี้ได้ อีกทั้งวัยรุ่นก็เป็นวัยที่ทำกิจกรรมโดยอิงกลุ่มเพื่อนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์ส่วนหนึ่งของวัยรุ่นจึงน่าที่จะได้รับอิทธิพลมาจากเพื่อนเช่นกัน

2) วัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่ (อายุระหว่าง 22-49 ปี) เป็นวัยที่มีการเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (socialization process) มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความสามารถในการมองโลกกว้างไกล ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวัยอื่น²⁴ นอกจากนี้ในทางจิตวิทยาเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคมจิตวิทยาของพัฒนาการ (psychosocial process of development) ยังมองว่าวัยผู้ใหญ่มีความเป็นปัจเจกบุคคล (individual) และเป็นผู้มีความสามารถในการเลือกแนวทางต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าวัยผู้ใหญ่มีใช่เป็นเพียงผู้ตอบสนอง (ผู้รับสาร) ที่เฉื่อยชา นอกจากนี้วัยผู้ใหญ่ยังเป็นวัยที่ได้รับผลจากการผสมผสานของประสบการณ์ทางสภาพแวดล้อมรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับด้วย²⁵ นั่นคือวัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ไปประยุกต์ใช้กับตนเอง เนื่องจากวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงานก็เป็นวัยที่ประสบปัญหาในชีวิตประจำวัน ปัญหาครอบครัว และปัญหาในการทำงาน ละครโทรทัศน์จึงเข้ามามีบทบาทในการให้ความบันเทิงและช่วยให้ผู้ชมได้หลีกเลี่ยงจากปัญหาที่ประสบอยู่ และในบางครั้งละครโทรทัศน์ยังให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ปัญหาต่อผู้ชมอีกด้วย

3) วัยผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป) เป็นวัยที่ผ่านโลกและมีประสบการณ์ในชีวิตมาก อีกทั้งมีเวลาอยู่กับบ้านมากกว่าวัยอื่น ผู้สูงอายุจึงน่าที่จะมีโอกาสในการเปิดรับสื่อมากกว่าคนใน

²³ โยธิน ศันสนยุทธ และคณะ. จิตวิทยา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533), หน้า 192 - 193.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 196.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 197.

กลุ่มอื่น อีกทั้งละคร โทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงที่ผู้รับสารแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จึงนำที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตประจำวัน โดยเป็นเพื่อนแก้เหงาในยามว่างของคนวัยนี้

จากการจำแนกกลุ่มผู้ชายตามลักษณะการดำเนินชีวิตและลักษณะทางจิตวิทยาข้างต้น จึงนำไปสู่การศึกษาว่า ผู้ชายที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตและจิตวิทยาต่างกันมีพฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์ และการเลือกรับและตีความเนื้อหาที่ชมจากละครโทรทัศน์ต่างกันหรือไม่

เนื่องจากการถ่ายทอดอุดมการณ์ของละครโทรทัศน์ก็มีแนวโน้มที่จะแสดงความคิดเห็นแบบดั้งเดิมต่อโลกของผู้หญิง แม้ว่าเรื่องราวในละครโทรทัศน์จะเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอารมณ์ อาทิ การทำร้ายภรรยา ความเสมอภาคระหว่างเพศ การนำเสนอการทำงานของผู้หญิงในรูปแบบอาชีพใหม่ ๆ หรือผู้หญิงในโลกของธุรกิจและการทำงาน ฯลฯ แต่เนื้อหาของละครก็ยังคงรักษาค่านิยมแบบดั้งเดิมของสังคม เนื่องจากละครโทรทัศน์มีแนวโน้มที่จะตามการเปลี่ยนแปลงตามสังคมมากกว่าที่จะนำสังคม²⁶ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้น รวมทั้งกระแสการเรียกร้องทางด้านสิทธิสตรี (Women's Liberation Movement) ซึ่งเรียกร้องไม่ให้ผู้ชายกดขี่ผู้หญิงหรือมองผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ เน้นความเท่าเทียมกันในสังคม ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ถูกนำเสนอทางสื่อละครโทรทัศน์แม้จะไม่ชัดเจนนัก แต่การถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อผู้ชม รวมทั้งผู้ชมที่เป็นผู้ชายด้วย

ขณะเดียวกัน พฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชมที่เป็นผู้ชายก็เป็นสิ่งที่น่าศึกษา เนื่องจากการชมละครโทรทัศน์ต้องประสบปัญหาเรื่องความตั้งใจในการชม (attention) นับตั้งแต่รายการโทรทัศน์ช่องอื่นที่ผู้ชมสามารถเปลี่ยนไปดูได้ภายในพริบตาหรือกิจวัตรประจำวันของผู้ชม เช่น การรับประทานอาหาร การอ่านหนังสือพิมพ์ การทำงานบ้าน การพูดคุยกับครอบครัวหรือผู้อื่นที่อยู่ในห้องหรือทางโทรศัพท์ รวมทั้งการพูดคุยเกี่ยวกับดารารหรือเรื่องราวในโทรทัศน์ที่กำลังดำเนินอยู่ เนื่องจากการศึกษามักพบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับการชมโทรทัศน์ของผู้หญิง คือการทำงานบ้าน ในขณะที่ผู้ชายส่วนใหญ่ไม่ต้องทำงานบ้าน ผู้ชายจึงน่าที่จะมีสมาธิในการชมละครโทรทัศน์มากกว่า อีกทั้งจากการศึกษาพฤติกรรมการชมรายการกีฬาของ Walter Gantz & Lawrence A. Wenner (1989) พบว่า ผู้ชายมักดื่มเบียร์หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และไม่สนใจทำ

²⁶ Muriel G. Cantor, Suzanne Pingree, *The soap opera*, p. 13.

กิจกรรมอื่น ในขณะที่ผู้หญิงมักทำงานบ้านไปพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตาม เราก็ไม่สามารถระบุไปได้ว่า ผู้ชายไม่ได้ทำกิจกรรมอื่นหรือไม่มีกิจกรรมอื่นในขณะที่ชมละครโทรทัศน์ นอกจากศึกษาพฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ของผู้ชายในขณะที่ชมละครโทรทัศน์แล้ว ยังทำการศึกษาถึงลักษณะของครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัว และจำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ภายในครอบครัว เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่า คิวแปรทางสภาวะแวดล้อมของผู้ชายย่อมมีผลต่อพฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย ตัวอย่างเช่น ผู้ชายที่อยู่ในครอบครัวซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัวชอบชมละครโทรทัศน์ ย่อมหลีกเลี่ยงการเปิดรับละครโทรทัศน์ได้ยาก ตรงกันข้ามหากสมาชิกภายในบ้านไม่ชอบชมละครโทรทัศน์ การตัดสินใจเปิดรับชมละครโทรทัศน์ย่อมเป็นการตัดสินใจของผู้รับสารที่เป็นผู้ชายเอง โดยไม่มีปัจจัยของสมาชิกในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

จากแนวทางการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงนำไปสู่การศึกษาเรื่อง “แบบแผนการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย” ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้ว่าเพราะเหตุใดผู้ชายจึงชมละครโทรทัศน์มากขึ้น ผู้ชายเป็นฝ่ายปรับตัวให้เข้ากับละครโทรทัศน์หรือละครโทรทัศน์เป็นฝ่ายปรับตัวให้เข้ากับผู้ชายที่เป็นผู้ชาย ผู้ชายเป็นผู้เลือกชมละครโทรทัศน์เองหรือชมตามผู้อื่นเลือก และผู้ชายที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตและลักษณะทางจิตวิทยาต่างกันมีพฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ หรือมีการเลือกรับและตีความเนื้อหาในละครโทรทัศน์ต่างกันหรือไม่ และที่สำคัญคือ ผู้ชายเหล่านั้นมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์เหล่านั้นอย่างไร โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ในหลังข่าวภาคค่ำ (หรือช่วงไพรม์ไทม์) ของแต่ละสถานี

นอกจากการศึกษาพฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ และการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชายแล้ว ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาความเชื่อและค่านิยมที่ผู้ชายได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาเชื่อว่าละครโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อคนดู เป็นแหล่งผลิตและถ่ายทอดอุดมการณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าผลจากการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาของละครโทรทัศน์ การศึกษาทางด้านสื่อสารมวลชน และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาผู้รับสารที่เป็นผู้ชายต่อไป

ปัญหำนำวิจัย

1. ผู้ชายมีพฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์อย่างไร
2. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชายเป็นอย่างไร
3. ละครโทรทัศน์นำเสนอความเชื่อและค่านิยมแก่ผู้ชายอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย
2. เพื่อศึกษาถึงการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย
3. เพื่อศึกษาถึงความเชื่อและค่านิยมที่ผู้ชายได้รับจากการชมละครโทรทัศน์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชายที่ชมละครโทรทัศน์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
 - 1) กลุ่มวัยเรียน (นิสิต นักศึกษา) คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา
 - 2) กลุ่มวัยทำงาน คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 22-49 ปี
 - 3) กลุ่มวัยผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป
2. การวิจัยนี้จะทำการศึกษาเฉพาะละครโทรทัศน์ไทยที่ออกอากาศในช่วงไพรม์ไทม์ของแต่ละสถานี (ช่อง 3, 5 และ 7) โดยละครโทรทัศน์ที่นำมาใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนั้น จะไม่ระบุปีที่ออกอากาศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์นึกถึงภาพของละครโทรทัศน์โดยรวม

ข้อตกลงเบื้องต้น

ละครโทรทัศน์ในช่วงไพรม์ไทม์ของแต่ละสถานี หมายถึง ละครโทรทัศน์ไทยในแต่ละวันที่มีจำนวนผู้ชมสูงสุด (rating) ของแต่ละสถานีโทรทัศน์ ได้แก่ ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงหลังข่าวภาคค่ำทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7 และละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงก่อนการเสนอข่าวภาคค่ำทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 5

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมชมโทรทัศน์โดยทั่วไป หมายถึง พฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของผู้ชาย โดยทำการศึกษาถึงบริบทแวดล้อมในการชมโทรทัศน์ ได้แก่ ลักษณะการอยู่อาศัย พฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของผู้ชาย รวมทั้งการตัดสินใจเลือกชมรายการของผู้ชาย

พฤติกรรมชมละครโทรทัศน์ หมายถึง พฤติกรรมการชมละครโทรทัศน์ต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การเลือกเปิดรับชมละครโทรทัศน์ (Selective Exposure) เช่น ผู้ชายเปิดรับชมละครโทรทัศน์อย่างไร และมีการเปิดรับชมมากน้อยแค่ไหน หรือมีความบ่อยครั้งในการเปิดรับชมเท่าใด
- 2) การเลือกรับรู้และตีความละครโทรทัศน์ (Selective Perception or Selective Interpretation) เช่น ผู้ชายเป็นผู้เลือกชมละครโทรทัศน์เอง (active) หรือชมตามผู้อื่นเลือก (passive), เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกชมละครโทรทัศน์ อาทิ ผู้ชายเลือกชมละครโทรทัศน์เพราะผู้ผลิต เนื้อหา

คารา ฯลฯ

- 3) ความตั้งใจขณะครโทททัศน์ (Attention) เช่น พฤติกรรมก่อนการชมละครโทรทัศน์, พฤติกรรมขณะชมละครโทรทัศน์ อาทิ ผู้ชายทำกิจกรรมอื่นในขณะที่ชมละครโทรทัศน์หรือไม่ และผู้ชายมีการวิพากษ์วิจารณ์หรือพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวในขณะที่ชมละครโทรทัศน์หรือไม่, และ พฤติกรรมหลังการชมละครโทรทัศน์ อาทิ การนำเรื่องราวที่ได้จากการชมละครโทรทัศน์ไปใช้ประโยชน์
- 4) การเลือกจดจำเนื้อหาละครโทรทัศน์ (Selective Retention) เช่น ความเชื่อและค่านิยมที่ผู้ชายได้รับจากการชมละครโทรทัศน์

การใช้ประโยชน์และ
ความพึงพอใจ

หมายถึง

- เหตุผลในการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชายเพื่อตอบสนองและสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ความพึงพอใจแบ่งได้ดังนี้
- 1) เพื่อใช้เวลาว่าง (Rest time) เช่น เพื่อใช้เวลาให้หมดไปหรือเพื่อฆ่าเวลา, เพราะไม่มีรายการอื่นให้ดู, เพื่อให้มีอะไรทำในช่วงเวลาว่าง
 - 2) เพื่อความเพลิดเพลิน (Entertainment) เช่น เพื่อความสนุกสนาน, เพื่อความบันเทิง, เพื่อความสบายใจ, เพื่อให้ได้อารมณ์ความรู้สึก
 - 3) เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ (Relaxing) เช่น เพื่อพักผ่อน, เพื่อผ่อนคลายหรือคลายเครียด
 - 4) เพื่อต้องการข่าวสาร (Surveillance) เช่น เพื่อ

สำรวจความเป็นจริง, เพื่อหาคำแนะนำในการ
ดำเนินชีวิตและหาเอกลักษณ์ให้กับตัวเอง, เพื่อ
หาความรู้

- 5) เพื่อนำไปปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น เพื่อให้มีเรื่อง
ราวไปพูดคุยกับผู้อื่น, เพื่อให้มีโอกาใช้เวลาร่วม
อยู่กับครอบครัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย
2. เพื่อให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย
3. เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อและค่านิยมที่ผู้ชายได้รับจากการชมละครโทรทัศน์
4. ผลการวิจัยสามารถเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ในการศึกษาการสื่อสารมวลชนต่อไป